

יהל יוכי

ילידת ירושלים.

התגייסה לפלמ"ח ב-1945

הצטרפה לקורס אלחוט ב-1946

ולמוסד לעליה ב' כגדעונית ב-1947

ה ע ס נ ה ר י ס ' 0

בהתקרב ענני הארבה לאזורנו, שודרה לתצפיתן שעל גג בניין הקורס - כנראה מתוך שיעמום, הודעה "צבא ארבה בא". התצפיתן הניח שהמשרד - העברית שלו לא בדיוק משופרת ותיקן ל: - "הרבה צבא בא". מיד הוכנסו כל מכשירי האלחוט לסליקים, כולנו הולבשנו סינוורים ובגדים מתאימים והפכנו לעובדי מטבח ובתי תינוקות במשק.

עם סיומו של הקורס, ועדיין לפני שהפלגתי לחו"ל, הספקתי לעבוד בתחנת האלחוט של פלוגה ו' - בעין חרוד, בפלוגה ג' באשדות-יעקב, במטה הגדוד ה-3 באיילת השחר, מעט בתחנה שהוקמה במרתף בית החולים לחולי ריאות בצפת, לשם הועברו לוחמי פלמ"ח כדי לקדם את פני הרעה. היו שמועות על פרעות שהערבים מיעדים לתושבי צפת היהודים. הסיפורים מוכרים. משם עברתי למטה הגדוד הרביעי ומשם למטה הפלמ"ח - קרוי אז "מועצה". כבר החלו פה ושם קרבות שמאוחר יותר הפכו למלחמת העצמאות. ב-1947 נשלחתי לחו"ל.

נמסר לי שתוך יום עלי להפליג לחו"ל. באותו יום נלקחתי בג'יפ לירושלים בדרך לא דרך כדי לברר מה מצבם של הוריי. לקח לי כמעט יום למצוא אותם. חזרתי - ויצאתי לחו"ל, ללא תעודות, על הספינה "סן מיקלה" - מאוחר יותר "משמר העמק" - כאשר שוב חזרתי איתה והפעם עם מעפילים.

ספינת עץ קטנה, 500 טון, שדבוק אל תחתיתה "זקן" ארוך של כל מיני אצות וצמחיית ים, הוא האט את מהירות ההפלגה לזו של הליכה ברגל. איתי נסעו עוד 18 איש ללא תעודות שיועדו לתפקידים שונים - וזה לכד מהימאים המקצועיים.

מי מאיתנו שלא היה איש ים ותיק - ואני ביניהם, שידרתי כאשר דלי בין רגלי - ושידור הקוד - קמק - באמצע תשדורת שפירושו: חכה רגע, אני מקיאה - ידוע ומוכר לכל הגדעונים.

היה לי מכשיר קשר יחיד - "מקמ"ש" - כפי שנקרא אז - משרד שבנוי בדרך אימפרוביזציה בתוך מקלט - לצורך הסוואה. קיבלתי הוראות למי ומתי לשרד, קיבלתי קודים ויצאנו. כעבור יום נותרתי עם משרד בלבד. המקלט שבק

העובדה שנולדתי וגדלתי בירושלים - כנראה שהטביעה את חותמה על מהלך חיי. האווירה, החרדה לעתיד, תחושת המצור האפשרי - שמאוחר יותר התבררה כאמיתית. הירכתי ב"שומר הצעיר" ובגיל 15 הושבעתי ל"הגנה" - שנקראה אז "הארגון". מעניין שכיום כאשר אומרים "ארגון" הכוונה לרוב, היא ל"אצ"ל", שכידוע היה ארגון יריב ל"הגנה".

כאמור - היינו כמעט ילדים כשגוייסנו. אני לגדוד קשר שהתאמן בכל שבת על הר הצופים. לשם היינו הולכים ברגל, כל אחד לחוד, דרך "שייך ג'ראח" - שכונה שהיתה ידועה לשימצה. כל זה עד תחילת 1945 - מועד בו התגייסתי לפלמ"ח - גדוד 1 פלוגה ו'. באותו קיץ השתתפתי בקורס המ"כים הראשון שהפלמ"ח קיים עצמאית (בפיקוח מטה ה"הגנה"), וזאת בפיקודו של יצחק רבין. (מאוחר יותר הייתי מפקדת של רעייתו לעתיד - לאה - בעין חרוד).

עד 1946 שימשתי בתפקידי פיקוד והדרכה במקומות שונים בגדוד ה-1 של הפלמ"ח. בעיקר בנושא נשק, אימוני שדה, חבלה וטופוגרפיה, וזאת אחרי שעברתי קורסים בנושאים אלה.

ב-1946 התנהל ויכוח בקרב חברי הפלמ"ח על "מה חשוב ממה?" האם להביא לארץ עולים, "מעפילים" בלשון התקופה, חלקם הגדול הועברו ממחנות העקורים באירופה, בהיותם ניצולי שואה - או להישאר כאן ולאמן צעירים לקראת הבאות ולהשתתף בפעולות צבאיות נגד הבריטים. אני סברתי שאביא תועלת גדולה יותר כשותפה בנושא ההעפלה.

חזרתי על כן, לעניין הקשר ויצאתי לקורס אלחוט שהתקיים בקיבוץ שפיים.

בקורס, שהיה סודי מאד, תרגלנו סידורי "סליק" למקרה של חיפוש בריטי. על מגדלי המשקים מסביב היו תצפיות שנועדו להזהיר אותנו. כאן, ארוע משעשע: במהלך הקורס, כוסתה הארץ בארבה. לא זכורה לי תופעת ענק כזאת לא לפני כן ולא מאז. מיליוני חגבים בכל מקום, שכבה של לפחות 10 ס"מ. כל צעד לווה בקולות מעיכה של עשרות חגבים.

האמבטיה שהיו שם - מאחורי האסלה, בקיר. קל היה להפוך את המקום חזרה לחדר אמבטיה-שירותים רגיל, בשעת הצורך.

הקשר היה עם ספינות המעפילים והרכש שעה שהפליגו לארץ - עד בערך מחצית הדרך - משם הספינות המשיכו להתקשר ישירות לארץ. כמו כן התקשרנו ישירות לארץ לתחנה שנקראה "שושנה" ולכל הבסיסים האחרים באירופה שבהם תחנות של גדעונים - תחנות קבועות כמו בפריז (נקראה "יסעור"), מרסיי, לונדון, פראג ("עופרי") ולעת מצוא תחנות זמניות שהוקמו אך ורק למבצעים שונים. לרומא שם הקוד - ליאונרדו.

להזכיר למי שלא יודע או לא זוכר, שכל אינפורמציה, הנחיות, בקשות, שהועברו באותם שידורים שודרו במורס ובקוד. תפקידם של הגדעונים היה גם להצפין ולפענח. מה שלא מובן למי שאינו אלהוטן - שידור במורס הוא אישי ויחודי - מאופיין לכל אחד כמו כתב יד. ידענו עפ"י השידור לזהות את מי שמשדר מולנו על פי האופן בו שידר.

אין כמוכן גבול לסיפורים על הפעילויות וההרפתקאות הקשורות בעבודה זו. למשל המתח הכרוך בהעברת 6 מטוסי המסרשמידט שהועברו מפורקים בתוך מטוס לארץ - מצ'כיה, ושגם איתו היינו בקשר ועוד פרשיות שהתפרסמו בהיסטוריה הקצרה של כולנו.

היתה נסיעה לאוסטריה דרך מעבר הברנר - כידוע, כמעט כל מעברי הגבול בין איטליה לשכנותיה "ניקנו" ע"י המדינה בדרך, כדי להקל על מעברם של מעפילים וכל מי שהתקשה לעבור בדרך חוקית, זה נקרא "הבריחה". היה ידוע שנאצים משתמשים בשמנו שעה שהתחזו לאנשינו, כדי לעבור גבולות ללא ביקורת.

באותה נסיעה לאוסטריה, נסענו בשני ג'יפים. נתגלתה לפנינו מכונית שמלווינו הכירו אותה כאת מהמכוניות של אותם נאצים - שהשתמשו בשמנו. החל מדרך לאורך נהר ה"אין" - בדרך לאינסברוק. כביש מתפתל, אותה מכונית נמלטת התהפכה מאחד הגשרים לתהום - לתוך הנהר. למחרת נודע לנו שלמרבית הפלא הצילו את הנוסעים במכונית.

לי היו תעודות מזויפות בכל זמן שהותי באיטליה. אחת של פליטה בשם רוזה סטמלר, ובשם סוניה כץ.

חזרתי באמצע 1949 וזאת על ספינה בשם "מודיקה" - נסענו לקחת עולים מבולגריה. אמנם כבר קמה המדינה - אבל התנאים באותה ספינה היו עדיין כמו בספינות המעפילים לאורך כל התקופה. הגענו לשם בקור של מינוס 21 מעלות צלזיוס. סגנו של דימיטרוב - נשיא בולגריה היה יהודי. הוכחה אמיתותה של האימרה: "היהודי לרוב אדוק יותר מהאפיפיור". אותו סגן היה צורך אמיתי. לעולים היו רשיונות יציאה קבוצתיים של 300 איש בכל קבוצה. סה"כ 3,300 איש. ברגע האחרון, בקור נורא, וכאשר כל

חיים. מכאן ואילך יכולתי רק לשרר - במועדים שנקבעו מראש. שידרתי מספר פעמים ביום מהו המיקום שלנו. לא היתה לי ביקורת האם מישוה בעולם בכלל קולט אותי. הצוות המקצועי (רב חובל, מכונאי וכו') לא ממש האמינו, ש"התקתוק של הילדה הזאת" יש לו ערך. הם היו מודאגים, מהעדר קשר עם העולם, שלא נוכל להזעיק עזרה, אם נצטרך, בסערה או במצוקה אחרת, וחששו שקיצם קרב. בהוראות שקיבלנו מראש נאמר, כי במידה ותהיה תקלה כלשהי בקשר, נפליג ליוגוסלביה במקום לאיטליה.

יוגוסלביה בתקופה זו עדיין היתה ידידתנו כמו כל מזרח אירופה. כך עשינו. פנינו לים האדריאטי צפונה, חלק מהזמן בסערת אימים שדחפה את הספינה לאחור. יתר הזמן בנוף פסטורלי בין המוני איים קטנים. התכרר כשהגענו, שכל הדרך הזאת זרועה במוקשים ימיים שנשארו שם ממלחמת העולם השנייה ועדיין לא פונו, ורק במקרה לא הועפנו השמימה.

בלילה האחרון, לפני שהגענו, וחיכינו לבוקר כדי להיכנס לנמל, צוות הימאים השתכרו בהנחה שזהו הלילה האחרון שלהם בחופש ולמחרת יישלחו לסיביר. כידוע הגענו לארץ שעדיין היתה קומוניסטית. מה גדולה היתה הפתעתם כאשר במקום בשם בוקרי - לשם נכנסנו, קיבל אותנו בכבוד גדול קצין הבולשת של כל המחוז, איש בשם ויצקו, אשר ידע על מועד הגעתנו ומאותו רגע דאג לנו. הוא הציע לי להביא שני מהנדסי אלקטרוניקה גרמנים, שעדיין נמצאים שם במחנה שבוים, והם ינסו לתקן את המקלט שלי. אותם שניים, שכמובן לא ידעו מי אנחנו, ניסו וניסו, פתחו וחיפשו תקלות במכשיר המשונה הזה. תכניות למכשיר לא היו בנמצא, ואני לא הכרתי עדיין את האופי המרובע של הראש הגרמני, אחרי יומיים ההצעה היחידה שהיתה להם היא - לפרק לחלקים את המכשיר כולו ולהרכיב אותו מחדש. הצעה זו לא היתה מקובלת עלי ושילחתי אותם. בזמן שעבדו - ואני שמרתי עליהם, שמתו לב לעשן לבן שיוצא מאחורי פלטה כל אימת שהמכשיר חובר לחשמל. פתחתי את הפלטה הזאת וגיליתי נגר קטנטן שרוף שם. גייסתי את כל מה שזכרתי מביה"ס - בנושא חשמל. זכרתי שהעופרת בעיפרון גם היא התנגדות. צבעתי גפרור בעפרון סביב סביב - חיברתי אל שני צידי הנגר ומאותו רגע היה לי מקלט - שפעל "על גפרור צבוע" עד סוף ההפלגה - באיטליה.

בבוקרי - היוגוסלבים סללו מסילת ברזל עד לשפת הים ממש - כך שהמעפילים יוכלו לנסוע ממחנות העקורים עד לספינות - בדרך לארץ.

בתקופה שלאחר מכן בחו"ל, שהיתי ברומא, ב"וילה" של הגדעונים. וילה שהיתה על פי מושגיני אז, מהודרת, ונמצאה בפרבר של רומא בשם מונטה מריו. מהר מאד התברר לנו שאותה וילה שימשה מכה נאצי בתקופת המלחמה. את מכשיר האלחוט בנו במין "סליק" באחד משני חדרי

פסיכולוגיים, יועצים לענייני משפחה, בוררים בסכסוכים, הכתובת לחיפוש קרובים ברחבי העולם ומה לא. אנחנו בטפשותנו או אולי בחוצפתנו, קיבלנו זאת כאילו זאת דרך העולם והשתדלנו למלא את כל הפונקציות הללו.

במשך השנים ניסיתי לדעת מה עלה בגורלם של אותם שהפליגו בספינות איתי ומאומה לא נודע לי. עד שבמקרה בשידור ברדיו סיפר אהרון בכר - עיתונאי ידוע, על עלייתו לארץ - בחישוב קל הבנתי שנסע איתי. כתבתי לו כדי לברר - ובמכתב מאד נרגש ענה לי שאמנם היה ילד אבל זכר פרטים וזכר אותי. למרבה הצער, מאוחר יותר בהיותו שליח עיתונו בארה"ב נפטר שם מדרום לב.

חזרתי, עבדתי עוד תקופת מה בתח"ל, אח"כ מוניתי למנהלת תחנת האלחוט של המטכ"ל כעובדת אזרחית ב-1956 - עברתי למשרד החקלאות. שם המשכתי לעבוד עד ליציאתי לגימלאות כמנהלת $4 \times T$ - תחנה חופית לדייג של משרד החקלאות. תחנה שעוסקת בבטחון, בטיחות, כלכלה ורווחה של ספינות דייג - בעיקר מכמורתנים.

כמה שנים במקביל לעבודתי - ועוד יותר מאז שהפכתי גימלאית אני עסוקה בתפקיד ציבורי כיו"ר של ארגון וולונטרי - עיסוק שממלא כמעט את כל זמני. לומדת בקורסים שונים, ובמעט שנותר - שמחה לבלות עם בתי ומשפחתה, ובה נכדותי נעמה, מעין וגל.

המועמדים ליציאה כבר מכרו את רכושם והיו ממש ברחוב - בוטל רשיון יציאה של קבוצה אחת ע"י אותו סגן. היינו תקועים שם בנסיונות לבטל את רוע הגזירה - ללא הצלחה. אף על פי כן ואולי כדי להיפטר מהם - כאשר הפלגנו סוף סוף - ליוותה אותנו ספינת ממשל ועליה תזמורת שניגנה לנו שירים כחצי יום.

התנאים בספינה היו - כאמור, כשל מעפילים עד אז - דרגשים זה על גבי זה בהפרשי גובה של 40 ס"מ בין קומה לקומה, כאשר לכל אחד מקום רק לתרמיל או מזוודה אחת למראשותיו, אלה כל חפציו.

שוב נכנסנו לסערת אימים עם כרד ענק, ונאלצנו לחסות במפרץ יווני כשלושה ימים. בהפלגה זו נולדו שלושה תינוקות והלכו לעולמם שלושה אנשים.

מספר מילים על כל נושא אנשי הפלי"ם - מלווים וגדעונים - ופעילותם בקרב המעפילים בדרך. כולנו, המבוגרים שבינינו היו בני 20-21. רובנו בני 19-20 היינו הסמכות העליונה והיחידה כלפי המעפילים בהפלגות שלרוב נמשכו 2-3 שבועות לפחות. המעפילים ראו בנו פותרים כל בעיותיהם והן היו אדירות.

שימשנו יועצים בכל תחום: יועצי תעסוקה - לעתיד, יועצים

הגדעונית - יוכי יהל